

VẬN DỤNG RUBRICS ĐỂ XÂY DỰNG CÁC TIÊU CHÍ ĐÁNH GIÁ MÔN HỌC

LÊ THỊ NGỌC NHÃN*

TÓM TẮT

Rubrics là công cụ hữu hiệu trong việc đánh giá kết quả học tập của người học, được sử dụng phổ biến ở nhiều nước trên thế giới. Rubrics có thể được vận dụng để xây dựng các tiêu chí đánh giá môn học ở tất cả các cấp học. Bài viết này giới thiệu các khái niệm, vai trò và quy trình xây dựng các tiêu chí đánh giá môn học theo Rubrics.

Từ khóa: Rubrics, tiêu chí, đánh giá, môn học.

ABSTRACT

Using Rubrics to build criteria for assessing subjects

Rubrics which are considered an effective tool to assess students' learning outcomes are used popularly in many countries in the world. Rubrics can be applied to build criteria for assessing subjects in all levels of education. This article focuses on introducing some definitions, roles of rubrics and procedures of building criteria for assessing subjects using Rubrics.

Keywords: Rubrics, criteria, assessment, subjects.

1. Mở đầu

Kiểm tra - đánh giá (KTĐG) kết quả học tập của người học là một khâu quan trọng trong quá trình dạy học, nhằm xác định mức độ đạt được mục tiêu dạy học. Nếu KTĐG một cách chính xác, khoa học thì đó sẽ là căn cứ để điều chỉnh quá trình dạy học, có tác dụng động viên, khuyến khích người học tích cực học tập và góp phần nâng cao chất lượng dạy học.

Một trong những nguyên tắc của KTĐG là phải công khai. Công khai không có nghĩa là chỉ công bố kết quả học tập, mà còn phải công khai cả mục tiêu và yêu cầu KTĐG. Theo xu hướng trước đây, việc lựa chọn tiêu chí đánh giá để thiết kế câu hỏi kiểm tra thường không được người dạy nêu trước cho người học

biết [1], hoặc nếu có thì người dạy cũng chỉ cho biết khi đã dạy xong môn học và bước vào giai đoạn ôn tập chuẩn bị kiểm tra. Vì thế, người học hoàn toàn bị động trong quá trình học tập và luôn tìm cách đối phó với các kì thi. Ngược lại, theo xu hướng mới hiện nay, người dạy cần phải phổ biến các tiêu chí đánh giá cho người học biết ngay từ đầu khóa học [1] để người học có thể chủ động trong quá trình học tập: đặt ra mục tiêu phấn đấu của cá nhân, lựa chọn phương pháp học tập phù hợp bộ môn, tự đánh giá mức độ đạt được của bản thân so với yêu cầu của các tiêu chí đánh giá trong suốt quá trình học tập, để từ đó có kế hoạch tự cải tiến chất lượng học tập kịp thời và hiệu quả.

Để xây dựng được các tiêu chí đánh giá môn học, người dạy cần phải nắm

* ThS, Trường Cán bộ Quản lí Giáo dục TPHCM

vững các kĩ thuật thiết kế tiêu chí và một trong những xu hướng phổ biến trên thế giới hiện nay là xây dựng tiêu chí đánh giá môn học theo Rubrics.

2. Xây dựng tiêu chí đánh giá môn học theo Rubrics

2.1. Khái niệm

Có nhiều nhà nghiên cứu nêu định nghĩa về Rubrics, xét về từ ngữ thì có thể khác nhau nhưng xét về nội hàm thì có nhiều điểm giống nhau.

Theo Natalie Pham, Rubrics là một hệ thống cho điểm theo các tiêu chí đánh giá cho trước, nêu rõ người chấm đánh giá bài theo những kỳ vọng nào và mô tả các cấp độ tiêu chí dùng để đánh giá. [5]

Theo Dannelle D. Stevens, Rubrics là một cách thức chấm điểm học sinh, là các mô tả bài tập hay công việc ở dạng các bảng biểu. [2]

Heidi Goodrich, chuyên gia về Rubrics, định nghĩa Rubrics là một công cụ dùng để cho điểm bằng cách liệt kê tất cả các tiêu chí đánh giá bài học, bài tập, bài làm hay công việc mà người học thực hiện bằng cách xếp loại theo thứ bậc. [2]

Theo Trần Kiều và Nguyễn Thị Lan Phương, Rubrics là bản mô tả đầy đủ những gì người học cần chứng tỏ để được xếp hạng năng lực giỏi, khá, trung bình, yếu, kém đối với yêu cầu môn học. [3]

Từ các định nghĩa trên, chúng ta có thể hiểu: *Rubrics là một công cụ dùng để đánh giá kết quả học tập của người học được thể hiện bằng bản mô tả các tiêu chí đánh giá theo các cấp độ khác nhau trên cơ sở các yêu cầu, mục tiêu cần đạt của môn học.*

2.2. Vai trò của Rubrics

Rubrics có vai trò quan trọng đối với người dạy, người học và cán bộ quản lí nhà trường.

Đối với người dạy, Rubrics là sự liên kết quan trọng giữa đánh giá và giảng dạy [2]. Rubrics giúp người dạy có thể hình dung được các yêu cầu về chất lượng cụ thể ở từng bài học, từng môn học, từng chuyên đề để từ đó người dạy có thể thiết kế bài giảng, tổ chức giảng dạy và hướng dẫn người học một cách hiệu quả. Ngoài ra, Rubrics còn làm cho việc đánh giá trở nên khoa học, minh bạch và thuyết phục hơn [2]. Việc chấm bài trở nên nhất quán hơn, tạo sự công bằng cho người học, tiết kiệm thời gian giải thích lí do tại sao cho điểm như vậy đối với các thắc mắc từ nhiều phía và có thể dành nhiều thời gian hơn cho việc giúp người học cải tiến việc học.

Đối với người học, Rubrics được thiết kế để giúp cho người học hiểu rõ hơn các mong đợi của người dạy, của nhà trường, của yêu cầu môn học đối với bản thân [2]. Từ đó, người học có động cơ học tập tốt hơn, chủ động hơn, tích cực hơn, có trách nhiệm hơn, có thể tự giám sát, tự đánh giá việc học tập của mình và có biện pháp tự cải tiến để đạt được kết quả học tập như mong muốn.

Đối với nhà quản lí, Rubrics sẽ là cơ sở để các cán bộ quản lí kiểm tra, đánh giá chất lượng đào tạo, nắm được những thông tin cơ bản về thực trạng dạy và học trong nhà trường để có thể chỉ đạo kịp thời, uốn nắn những lệch lạc, khuyến khích, hỗ trợ những sáng kiến hoặc quyết định một chính sách để thực hiện tốt mục tiêu dạy học cũng như mục tiêu giáo dục,

đào tạo của nhà trường.

2.3. Các hình thức trình bày Rubrics

Rubrics thường được trình bày theo dạng biểu bảng. Một rubrics thường có 4 thành phần chính: 1) mô tả bài tập/công việc/nhiệm vụ; 2) Các chiều; 3) Thang đo hoặc các mức độ thành tích; và 4) Mô tả

các chiều. [2]

Có nhiều cách trình bày Rubrics khác nhau, giáo viên có thể lựa chọn một trong số các phương án có sẵn hoặc có thể tự thiết kế biểu bảng sao phù hợp với đặc trưng của bộ môn.

Phương án 1:

KẾT QUẢ HỌC TẬP CẦN ĐẠT					
Mức	Giỏi	Khá	Trung bình	Yếu	Kém
Điểm	>8	6.5 – 7.9	5.0 – 6.4	3.5 – 4.9	<3.5
Năng lực 1	Mô tả ...	Mô tả ...	Mô tả ...	Mô tả ...	Mô tả ...
Năng lực 2

Phương án 2:

Nội dung	Mức độ	Các tiêu chí đánh giá
1.	Kém	
	Yếu	
	Trung bình	
	Khá	
	Giỏi	

Phương án 3:

Chuyên đề:.....		
Mức độ	Các tiêu chí đánh giá	Tỉ trọng
Biết		
Hiểu		
Ứng dụng		
Phân tích		
Tổng hợp		
Đánh giá		

2.4. Quy trình xây dựng tiêu chí đánh giá môn học theo Rubrics

Để xây dựng các tiêu chí đánh giá môn học theo Rubrics một cách hiệu quả, giáo viên cần thực hiện theo các bước sau đây:

Bước 1: Chuẩn bị

- Giáo viên nghiên cứu nội dung,

chương trình, mục tiêu, chuẩn kiến thức, kỹ năng cần đạt của từng môn học;

- Lựa chọn hình thức trình bày Rubrics phù hợp;

- Phân công nhiệm vụ cho các thành viên trong tổ bộ môn xây dựng các tiêu chí;

- Nghiên cứu cách viết các tiêu chí

đánh giá nhận thức người học theo thang Bloom (Bloom's Taxonomy).

Theo Benjamin Bloom (1956), nhận thức trong quá trình học tập có các cấp độ sau:

(1) **Biết**: gồm ghi nhớ, nhận biết, tái hiện.

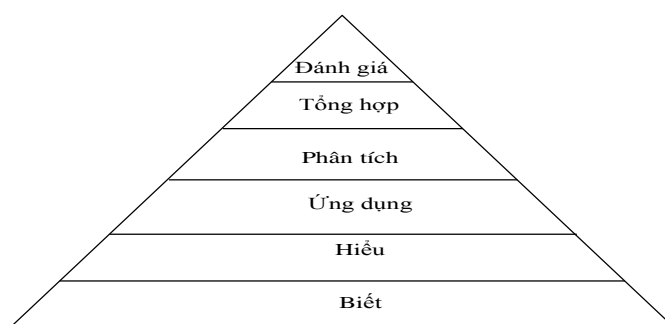
(2) **Hiểu**: thông hiểu, diễn đạt theo ngôn ngữ của mình.

(3) **Ứng dụng**: vận dụng vào các tình huống khác nhau và vào thực tiễn.

(4) **Phân tích**: tách các thành tố của một kiến thức.

(5) **Tổng hợp**: khái quát từ nhiều thành tố thành một vấn đề lớn.

(6) **Đánh giá**: xem xét toàn bộ quá trình, đưa ra nhận định tổng quát.

Sơ đồ 1. Thang nhận thức của Benjamin Bloom [2]

Vào giữa thập niên 90 của thế kỉ XX, học trò của Benjamin Bloom là Lorin Anderson cùng với các cộng sự đã đề xuất Thang Bloom tu chính (Bloom's Revised Taxonomy) gồm các cấp độ như sau [6]: 1) Nhớ, 2) Hiểu, 3) Vận dụng, 4) Phân tích, 5) Đánh giá, 6) Sáng tạo. Như vậy, so với thang Bloom (1956), Anderson và các cộng sự đã điều chỉnh bậc thấp nhất là *Nhớ* thay vì là *Biết*, bỏ đi bậc *Tổng hợp* và thêm vào bậc cao nhất là *Sáng tạo*. Chính sự chú trọng đến việc phát triển tư duy sáng tạo của người học nên Thang Bloom tu chính đã nhận sự ủng hộ của các cơ sở giáo dục - đào tạo, nhất là đối với các trường đại học.

Bước 2. Viết các tiêu chí đánh giá theo từng cấp độ hoặc từng thang điểm

Sử dụng các động từ phù hợp để viết các tiêu chí đánh giá theo thang Bloom [2].

Biết	Hiểu	Ứng dụng	Phân tích	Tổng hợp	Đánh giá
- Định nghĩa - Xác định - Trình bày - Mô tả...	- Giải thích - Phân biệt - So sánh - Tóm tắt ...	- Vận dụng - Chứng minh - Tính toán - Thực hành...	- Phân tích - Liên hệ - Suy luận - Đối chiếu...	- Báo cáo - Tổng hợp - Cải tiến - Phát triển ...	- Đánh giá - Lựa chọn - Nhận xét - Kết luận...

Nguồn: [2]

Bước 3: Thảo luận, thống nhất các tiêu chí đánh giá môn học

Sau khi hoàn thành bản dự thảo, tổ trưởng tổ chức thảo luận, lấy ý kiến đóng góp của các giáo viên trong tổ. Thống nhất ý kiến và điều chỉnh nếu cần thiết.

Bước 4: Hoàn thành bản tiêu chí đánh giá môn học và trình cấp trên phê duyệt

Sau khi hoàn thành bản tiêu chí đánh giá môn học, tổ trưởng trình Hiệu trưởng phê duyệt. Bản tiêu chí đánh giá sau khi được phê duyệt cần được phổ biến rộng rãi đến tất cả giáo viên và học sinh trong trường.

Một số ví dụ minh họa cách viết tiêu chí đánh giá môn học theo Rubrics:

Ví dụ 1. Các tiêu chí đánh giá kỹ năng nghe của học sinh sau khi học xong Bài 1: Home life (môn Tiếng Anh lớp 12, chương trình cơ bản)

Nội dung	Mức độ	Các tiêu chí đánh giá
Bài 1 Home life Kỹ năng nghe	Kém	- Không xác định được các thông tin cho sẵn trong bài tập true/false là đúng hay sai
	Yếu	- Xác định được các thông tin cho sẵn trong bài tập là đúng hay sai dựa vào nội dung của bài nghe
	Trung bình	- Xác định được tất cả các thông tin cho sẵn trong bài tập là đúng hay sai dựa vào nội dung của bài nghe và sửa lại được những thông tin sai
	Khá	- Đạt được mức trung bình - So sánh được sự khác biệt giữa hai gia đình của hai nhân vật trong bài hội thoại
	Giỏi	- Đạt được mức khá - Vận dụng những thông tin nghe được trong bài hội thoại để trình bày về tầm quan trọng của gia đình trong đời sống con người

Ví dụ 2. Các tiêu chí đánh giá chuyên đề Lập kế hoạch phát triển trường phổ thông (Chương trình Bồi dưỡng Cán bộ quản lý giáo dục trường phổ thông)

Chuyên đề: Xây dựng kế hoạch phát triển trường trường phổ thông		
Mức độ	Các tiêu chí đánh giá	Tỉ trọng
Biết	- Định nghĩa Lập kế hoạch - Trình bày vai trò và đặc điểm của lập kế hoạch	30%
Hiểu	- Giải thích lí do phải đổi mới công tác lập kế hoạch trong trường phổ thông	
Ứng dụng	- Thực hành viết tầm nhìn, sứ mạng, các giá trị cho kế hoạch chiến lược phát triển ở trường anh/ chị đang công tác - Thực hành viết mục tiêu chung, mục tiêu cụ thể và biện	70%

	pháp thực hiện kế hoạch năm học ở trường anh/ chị đang công tác	
Phân tích	- Phân tích thực trạng công tác lập kế hoạch chiến lược/ kế hoạch năm học/ kế hoạch hoạt động ở trường anh/ chị đang công tác	
Tổng hợp	- Đề xuất các cải tiến cho công tác lập kế hoạch chiến lược/ kế hoạch năm học ở trường anh/ chị đang công tác	
Đánh giá	- Đánh giá công tác lập kế hoạch chiến lược/ kế hoạch năm học/ kế hoạch hoạt động ở trường anh/ chị đang công tác	

3. Kết luận

Ở góc độ triết lí, Rubrics mang tư tưởng “tạo dựng” (constructivism) theo cách hiểu người học có thể tạo cho việc học tập có ý nghĩa dựa vào kinh nghiệm của chính bản thân [2]. Nhờ sử dụng Rubrics, khoảng cách giữa người dạy và người học, giữa việc dạy và việc học có thể được thu hẹp lại. Rubrics giúp cho việc học trở nên rõ ràng hơn, có mục đích, có tổ chức và có thể kiểm soát được. Người học có thể sử dụng Rubrics để tự kiểm tra việc học, tự đánh giá bài

làm của mình. Điều này đặc biệt quan trọng trong việc giúp người học trở nên có kế hoạch, có tổ chức hơn, và biết tự mình cải tiến chất lượng học tập của bản thân.

Vận dụng Rubrics để xây dựng các tiêu chí đánh giá môn học không chỉ giúp cho người học chủ động trong học tập mà còn giúp cho người dạy thực hiện tốt nhiệm vụ giảng dạy, KTĐG và giúp cho các nhà quản lí kiểm soát được chất lượng giáo dục, đào tạo trong nhà trường.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Vũ Thị Phương Anh (2006), “Kiểm tra đánh giá để phục vụ học tập: xu hướng mới của thế giới và bài học cho Việt Nam”, Kỉ yếu *Hội thảo khoa học của Viện Nghiên cứu Giáo dục, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh*, tr.5-15.
2. Nguyễn Kim Dung (2010), *Xây dựng các tiêu chí đánh giá nhận thức*, Viện Nghiên cứu Giáo dục, Trường Đại học Sư phạm TPHCM.
3. Trần Kiều, Nguyễn Thị Lan Phương (2009), *Chỉ đạo đổi mới đánh giá kết quả học tập của học sinh*, Hà Nội.
4. Allen, M. J. (2010), *The Use of Rubrics for Assessment, Grading, and Encourage Student Learning*, Atlantic Assessment Conference, NC, USA.
5. Natalie Pham (2010), “Rubrics”, <http://www.docstoc.com/docs/54132218/Rubrics---PowerPoint>.
6. Pohl, M. (2000), *Learning to think, Thinking to learn: Models and Strategies to Develop a Classroom Culture of Thinking*, Hawker Brownlow Education.

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 08-3-2014; ngày phản biện đánh giá: 08-4-2014; ngày chấp nhận đăng: 16-9-2014)